

Hoge Raad voor Vrijwilligers

Aan de Heer Frank VANDENBROUCKE

Uw brief van :
Uw kenmerk :
Ons kenmerk :

**Minister van Sociale Zaken en
Volksgezondheid**

Datum : september 2021
Bijlage(n) :

**Betreft : Hoge Raad voor Vrijwilligers (HRV) – Advies registratie
vrijwilligers**

Mijnheer de Minister, Leden van de Ministerraad,

Wij, de Hoge Raad van Vrijwilligers, hebben vernomen dat er een verzoek tot u is gericht in antwoord op een mondelinge parlementaire vraag nr. 55016803C van de heer François DE SMET, lid van het Parlement, betreffende vrijwilligerswerk in de private commerciële sector voor de verzorging en de huisvesting van bejaarden.

Overeenkomstig de wet en de ons toevertrouwde opdracht, leggen wij u het door u gevraagde advies voor.

Ter herinnering: de Hoge Raad voor Vrijwilligers heeft reeds een negatief advies uitgebracht over het koninklijk besluit nr. 36 van 23 juni 2020 tot wijziging van koninklijk besluit nr. 24 van 20 mei 2020 tot tijdelijke uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van de vrijwilligers tot de door de bevoegde overheid erkende organisaties voor hulpverlening en verzorging aan bejaarden en voor opvang en huisvesting van bejaarden in de private commerciële sector. Vrijwilligerswerk dat wordt georganiseerd door commerciële organisaties, ook al behoren zij tot de sociale sector, betekent een essentiële wijziging van de grondslagen en beginselen waarop de Belgische vrijwilligerswetgeving is gebaseerd. Zoals wij reeds in ons vorig advies over de aanvankelijke uitbreiding tot woonzorgcentra in de particuliere sector hebben vermeld, veroordelen wij deze uitbreiding ten eerste omdat zij indruist tegen de geest van de vrijwilligerswet. Het gaat om instellingen met winstoogmerk in de vorm van naamloze vennootschappen, burgerlijke vennootschappen en fictieve organisaties zonder winstoogmerk die thans wettelijk de mogelijkheid hebben hun winst te maximaliseren door gebruik te maken van vrijwilligerswerk in de plaats van betaald werk.

Het spreekt vanzelf dat deze situaties volledig in strijd zijn met de geest van de Vrijwilligerswet. Zelfs in tijden van crisis is dit niet gerechtvaardigd: vrijwilligers worden niet ingezet om personeelstekorten aan te vullen, om personeel te vervangen, om structurele tekortkomingen van de staat te compenseren. Daarom blijven wij ervoor pleiten dat vrijwilligerswerk buiten de marktsector blijft en niet wordt geïnstrumentaliseerd.

Wij willen erop wijzen dat de wens om het toepassingsgebied van de wet op het vrijwilligerswerk uit te breiden een tijdelijke maatregel is, omdat de wet van 3 juli 2005 niet voorziet in de toepassing van de vrije en belangloze daad van vrijwilligerswerk in de marktsector. Bovendien heeft deze maatregel als einddatum 30 september 2021. Dit is duidelijk een uitzonderlijke maatregel van beperkte duur.

Zoals in een eerder advies reeds is opgemerkt, wordt met de verhoging van het forfaitaire maximum, waartegen wij ons formeel verzetten, de essentie van vrijwilligerswerk, dat een vrije en onbezoldigde daad is, geweld aangedaan. Vrijwillige inzet kan immers niet worden aangemoedigd door financiële motivatie. De wet op het vrijwilligerswerk beschermt de vrijwilliger en de werkingssfeer van het vrijwilligerswerk tegen een mercantiele en werkzaamheidslogica. Wij herhalen onze eerdere standpunten: Vrijwilligers zijn geen goedkope arbeidskrachten. Ten tweede heeft de maatregel, door het plafond voor één categorie vrijwilligers te verhogen, een hiërarchie gecreëerd van subjectieve essentiële categorieën. Deze maatregel heeft een indirecte discriminatie van alle vrijwilligers gecreëerd. Het grondwettelijk recht is ook van toepassing op het gebied van vrijwilligerswerk: het grondwettelijk beginsel van gelijkheid en non-discriminatie. Het is dan ook gerechtvaardigd vraagtekens te plaatsen bij deze hiërarchie: "Waarom juist deze functies en niet de andere?"

Wij willen er ook op wijzen, aangezien dit in het antwoord van de heer De Smet werd vermeld, dat er geen enkele studie bestaat die bewijst dat vrijwilligers die in bepaalde sectoren bepaalde functies uitoefenen meer risico lopen dan anderen, tenzij deze vrijwilligers worden gelijkgesteld met personeel in de gezondheidszorg. De nabijheid en de duur van de dienstverlening aan de begunstigden zijn echter niet dezelfde. Om nog maar te zwijgen van het feit dat zij geen voorrang hebben gekregen bij de vaccinatie.

Wij benadrukken opnieuw het essentiële principe dat de tijdens de gezondheidscrisis genomen maatregelen tijdelijk moeten zijn, aangezien de wet op het vrijwilligerswerk daarin niet voorziet. Wij herhalen dan ook dat het vrijwilligerswerk wordt verricht zonder verplichting aangezien dit geen betaalde werkactiviteit is. En dat moet zo blijven. Dit gezegd zijnde dient er wel onderzocht te worden of er een manier bestaat om gegevens te verzamelen. Het is immers essentieel om een zicht te hebben of commerciële rust- en zorginstellingen gebruik maakten van vrijwilligers, voor welke taken, in welke periode. Dat kan echter door een bevraging te organiseren, een enquête, een studie, door hen rechtstreeks te ondervragen.

Wat het vrijwilligerswerk in het algemeen betreft: staat u ons toe erop te wijzen dat er reeds jaren geleden, en herhaaldelijk werd beloofd een degelijk onderzoek naar het vrijwilligerswerk uit te voeren.

Als de behoefte aan cijfers van essentieel belang kan zijn om de waarde van vrijwilligerswerk in alle sectoren te vergroten, adviseren wij referentie-instrumenten te gebruiken, zoals de meest recente enquêtes van de Koning Boudewijnstichting en IPSOS, en hen te steunen in hun aanpak. Wij vragen ons echter af hoe deze cijfers worden gebruikt: met welk doel? Een telling van de vrijwillige inzet in tijden van crisis van de marktsector kan worden uitgevoerd via een eenvoudige enquête of door de cijfers te verkrijgen via de solidariteitsplatformen die zijn ontstaan: IRISCARE, AVIQ, brusselshelps.be of connectingbrussels.be.

Het lijkt ons ook onaanvaardbaar dat er een rits uitzonderingsmaatregelen werden getroffen, onder het mom van de Covid-19 crisis, zonder dat er een duidelijk zicht is of die maatregelen tot stand kwamen uit een vraag van de organisatoren van vrijwilligerswerk dan wel vanuit specifieke belangenbehartigers. We stelden immers zelf vast dat wat de vaccinatiecentra betrof, er ten eerste voldoende vrijwilligers op een reservelijst stonden (er was dus geen enkele noodzaak om de kostenvergoeding te verhogen) en ten tweede leek het argument van het 'opleiden van vrijwilligers' een drogreden: uitvoerende vrijwilligers hadden geen degelijke noch uitgebreide opleiding nodig om hun activiteit in het vaccinatiecentrum naar behoren uit te voeren. Voor de medische vrijwilligers kan toch worden verondersteld dat ze kennis hebben opgebouwd in hun specifieke opleiding.

De redenering kan ook omgedraaid worden: maatregelen en uitzonderingen die voorgelegd worden aan de minister of de ministerraad kunnen enkel onderzocht worden van zodra er een degelijk en door de HRV te verifiëren dossier wordt ingediend. Er wordt immers meer dan de indruk gewekt dat dit nu niet gebeurt, waardoor regelgeving op maat of voor een te verwaarlozen minderheid wordt ontwikkeld.

De HRV wenst uitdrukkelijk te pleiten tegen uitzonderingen van welke aard dan ook en spreekt zich expliciet uit tegen voorafgaande registraties die bijkomende drempels opleggen voor het spontane vrijwilligerswerk, de inzet van mensen als vrijwilliger die wezenlijk te onderscheiden is van betaalde arbeid onder welke vorm dan ook.

Bovendien willen wij erop wijzen dat vrijwilligers hun tijd gratis aan non-profitorganisaties geven en dit gedurende gemiddeld vier uur per week gedurende het hele jaar. Is er behoefte aan een registratie voor deze enkele uren vrijwilligerswerk? Er is een principeovereenkomst tussen de gastorganisatie en de vrijwilliger, een "vrijwilligersovereenkomst", die een informatie-instrument voor vrijwilligers moet blijven. Vrijwilligers zijn vrij om hun vrijwilligersopdracht op elk moment te beëindigen of om zich voor een wel afgelijnde periode te engageren. Gezien deze context, achten wij het niet passend of haalbaar om vrijwilligers te registreren en administratieve lasten toe te voegen aan organisaties die reeds met de gezondheids crisis worstelen en zich onlangs aan een nieuw wetboek van de vennootschappen hebben moeten aanpassen.

Deze registratie zou de bescherming van het privéleven, de godsdienstige en levensbeschouwelijke overtuigingen en zelfs de seksuele geaardheid en de politieke sympathieën van de vrijwilligers in gevaar kunnen brengen, doordat de verzamelde gegevens worden gekruist met de doelstellingen van de verenigingen.

Wij hopen dat u de bovenstaande opmerkingen en suggesties ter harte zult nemen. En we willen graag een paar belangrijke punten herhalen:

- De overheid moet zich, meer dan enige andere organisatie, welwillend opstellen tegenover vrijwilligers en de principes van de Vrijwilligerswet respecteren;
- Vrijwilligerswerk is geen betaalde activiteit en mag in het kader van de arbeidswetgeving niet als zodanig worden behandeld;
- Vrijwillige inzet in de particuliere sector moet een tijdelijke uitzonderingsmaatregel blijven en mag niet worden verlengd tot na 30 september;
- De werkingssfeer, d.w.z. alleen voor vrijwilligers die in vaccinatiecentra werken, moet strikt worden toegepast en geïnterpreteerd.

Registratie van vrijwilligers is niet haalbaar in het licht van de bovenstaande argumenten.

Indien u verdere informatie of verduidelijking wenst, aarzelt u dan niet om contact met ons op te nemen. Wij zijn altijd bereid om met u van gedachten te wisselen over de activiteiten van het HRV en over de onontbeerlijke bescherming van het wettelijk kader dat door de wet van 3 juli 2005 is ingesteld.

Met de meeste hoogachting,

De Voorzitter,

Bernard HUBIEN